

Vantaan kaupungin toipumissuunnitelma koronaepidemiasta palautumiseksi ja palveluvelan hoitamiseksi / hyväksyttäväksi

VD/8486/00.01.02.00/2021

RV/PH/SI/MH/HY-L

Historiallinen häiriötilanne

Koko maailmaa ravisuttaneen koronapandemian vaikutukset kantautuivat Vantaalle jo aikaisessa vaiheessa vuotta 2020. Vaikka tuolloin koronavirustartuntojen määrä oli sekä Suomessa että Vantaalla vielä hyvin alhainen ja uudesta viruksesta tiedettiin vasta hyvin vähän, otettiin kaupungin häiriötilanteen johtamisjärjestelmä käyttöön jo varhain maaliskuussa 2020.

Epidemian aikana Suomi on ollut kaksi kertaa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin julistamissa poikkeusoloissa: 17.3.–16.6.2020 ja 1.3.–27.4.2021. Kevään 2020 aikana toteutettiin myös historialliset liikkumisrajoitukset, joiden aikana Uudenmaan asukkaiden oli pysyttävä maakunnan alueella ja muiden maakuntien asukkaat eivät voineet käydä Uudellamaalla. Tämä sulku oli voimassa 28.3.–15.4.2020.

Koronapandemia onkin ollut erittäin poikkeuksellinen kriisi, joka on vaikuttanut käytännössä jokaiseen kaupunkilaiseen, yritykseen, yhteisöön ja koko kaupunkiorganisaatioon monin tavoin. Kaupungin palveluita on jouduttu rajoittamaan erittäin voimakkaasti. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala on joutunut venymään perustamalla hyvin nopeassa aikataulussa kokonaan uusia toimintoja, joista merkittävimmät ovat koronaviruksen testaus, tartunnan jäljitys sekä rokotukset. Tartuntoja on ollut lähes koko epidemian ajan eniten pääkaupunkiseudulla. Koska kyseessä on ollut globaali pandemia, on Vantaan kaupunkiin vaikuttanut erittäin paljon myös koronaviruksen aiheuttamat laaja-alaiset vaikutukset Helsinki-Vantaan lentoaseman toimintaan, maahantuloon ja koko Aviapoliksen alueeseen.

Toipumissuunnitelman valmistelu

Keväällä 2020 vain muutama kuukausi epidemian alkamisesta ja rajoitustoimien asettamisesta ryhdyttiin Vantaalla pohtimaan epidemian mahdollisia pitkäaikaisia vaikutuksia. Tilanteen poikkeuksellisuudesta johtuen jo tuolloin ennakoitiin, että näin merkittävä poikkeustila voi tuoda vaikutuksia, jotka näkyvät vielä pitkään.

Kesän 2020 aikana toimialoja pyydettiin arvioimaan epidemian ja rajoitustoimenpiteiden keskeisiä vaikutuksia. Tässä vaiheessa häiriötilannetta oli kestänyt vasta muutaman kuukauden, ja arviot keskittyivät tuolloin pääasiassa henkilöstö- ja organisaatiovaikutuksiin, valmiuteen ja viestintään. Kevään 2021 aikana, noin vuoden pandemiakokemusten jälkeen ja edelleen epidemian leviämisvaiheessa ollessa toimialoille annettiin uudelleen tehtäväksi arvioida epidemian vaikutuksia, tarvittavia toimenpiteitä ja kriisin oppeja. Tältä pohjalta lähdettiin kokoamaan kaupunkitasoista toipumissuunnitelmaa koronaepidemiasta palautumiseksi ja epidemian aiheuttaman palveluvelan hoitamiseksi.

Valmistelua on tehty yhteistyössä kaikilla toimialoilla. Toipumissuunnitelmaa, sen tavoitteita ja toimenpiteitä on käsitelty sekä kaupungin häiriötilannejohtoryhmässä että kaupungin johtoryhmässä. Koska toimialojen tuottamaa aineistoa oli paljon ja koska jo 1,5 vuotta kestäneessä häiriötilanteessa on

ollut monta keskeistä vaihetta, päätettiin aineisto jakaa kahteen osaan - varsinaiseen toipumissuunnitelmaan ja Koronaepidemian vaikutukset Vantaalla -taustamuistioon.

Koronaepidemian vaikutukset Vantaalla -taustamuistio

Muistiossa on kuvattu koronaepidemian eteneminen Vantaalla maaliskuusta 2020 elokuuhun 2021 ja epidemian kolmen aallon keskeiset vaiheet. Muistiossa on kuvattu myös epidemian keskeiset vaikutukset Vantaan kaupungin toimintaan, palveluihin ja vantaalaisten elämään. Muistion loppuun on koottu nostot kriisin opeiksi.

Muistio on laadittu taustoittamaan toipumissuunnitelmaa, perustelemaan toipumisen edellyttämiä toimenpiteitä ja helpottamaan päätöksentekoa. Muistio perustuu toipumissuunnittelun aikana kerättyyn materiaaliin. Osa aineistosta on keskeisiä tunnuslukuja ja tilastotietoja. Osa aineistosta on asiantuntijoiden arvioita ja havaintoja. Kaikista esille nostetuista ilmiöistä ei ole tässä vaiheessa saatavana konkreettisia lukuja tai vertailutietoja aikaan ennen epidemiaa.

Toipumissuunnitelman keskeinen sisältö

Toipumissuunnitelmaan on nostettu kaupungin johtoryhmän käsittelyissä kahdeksan keskeistä tavoitetta. Ne kuvaavat niitä osa-alueita, joissa on havaittu suurimmat epidemian ja rajoitustoimien vaikutukset ja lisäpanostustarpeet. Toipumissuunnitelman tavoitteet ovat seuraavat:

- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen
- Oppimisvajeen paikkaaminen ja varhaiskasvatuksen tukeminen
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitovelan kurominen
- Syrjäytymisen ehkäisy ja myönteisen erityiskohtelun toimenpiteet
- Panostukset osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviin toimiin sekä harrastuksia ja tapahtumatuotantoa tukeviin toimiin
- Monikielisen viestinnän vahvistaminen ja maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen tukeminen
- Työllisyyden ja yritysten elpymisen tukeminen
- Etäjohtamisen ja henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen

Suuri osa epidemian aikana toteutetuista rajoituksista kohdistui lapsiin ja nuoriin. Historiallinen etäopetukseen siirtyminen ja harrastustoiminnan rajoittaminen ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen. Siksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen ja oppimisvajeen paikkaaminen ovat toipumissuunnitelman keskiössä.

Koronaepidemian kuormitus sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle on ollut valtava. Epidemian vuoksi on organisoitu ja tuotettu kokonaan uusia palveluita. Toisaalta osa palveluista on jäänyt kokonaan antamatta ja osassa palveluista epidemia on lisännyt tarvetta. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitovelan kurominen on otettu toipumissuunnitelman tavoitteeksi.

Epidemia on vaikuttanut voimakkaimmin heihin, jotka ovat olleet heikommassa asemassa jo ennen epidemiaa. Vaikutukset osuvat esimerkiksi uusien vantaalaisten kotoutumiseen ja ikäihmisiin, jotka joutuivat pitkään ennen rokotusten aloitusta olemaan eristyksissä muista. Tämän vuoksi syrjäytymisen ehkäiseminen ja myönteisen erityiskohtelun toimenpiteet on otettu osaksi toipumissuunnitelmaa.

Panostukset osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviin toimiin sekä harrastuksia ja tapahtumatuotantoa tukeviin toimiin on nostettu yhdeksi tavoitteeksi, koska rajoitukset ovat kohdistuneet juuri niihin liittyviin palveluihin hyvin voimakkaasti.

Vantaan kansainvälisyys ja monikielisyys tulivat esille myös koronakriisissä. Häiriötilanteessa korostui selkeän ja ymmärrettävän tiedon saavutettavuuden merkitys. Laajamittainen kohtaamisten rajoittaminen on vaikeuttanut suomen kielen oppimista. Mahdollisuus suomen kielen käyttämiseen on tärkeää niin aikuisten kuin lasten ja nuortenkin kannalta. Tämän vuoksi monikielisen viestinnän vahvistaminen ja maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen tukeminen on nostettu toipumissuunnitelman tavoitteeksi.

Koronaepidemia nosti Vantaan työttömyysluvut erittäin korkealle. Ennen epidemiaa työttömyys oli 8,8 %, kun se pahimmillaan toukokuussa 2020 oli jopa 19,2. Erityinen huoli on pitkäaikaistyöttömien määrän lähes kolminkertaistumisesta. Tämän vuoksi työllisyyden ja yritysten elpymisen tukeminen on nostettu toipumissuunnitelman tavoitteeksi.

Kaupungin henkilöstö on joutunut koville ja työhyvinvointivajetta on kertynyt kautta organisaation. Laajamittainen etätyöhön siirtyminen on nostanut esille uudenlaisia tarpeita johtamiseen ja työyhteisöllisyyden vahvistamiseen. Siksi onkin tärkeää nostaa toipumissuunnitelmaan myös etäjohtamisen ja henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen.

Jokaisen toipumissuunnitelman tavoitteen alle on nostettu konkreettisia toimenpiteitä. Lisäksi on arvioitu toimenpiteiden vaatimat määrärahat. Toipumissuunnitelma taustoittaa koronaepidemian vuoksi vuodelle 2021 esitettäviä menolisäyksiä ja osaltaan vuosien 2022 ja 2023 budjettiesityksiä. Lähtökohta on, että palveluvelan hoitamiseen tarvittavat menolisäykset ovat määräaikaista. Toipumissuunnitelman lisätarvearvio vuosien 2021–2023 määrärahoihin on yhteensä noin 18 miljoonaa euroa. Toimialoista eniten määrärahaa kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle vuosille 2021–2022. Hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuolto siirtyy pois kaupungin toiminnasta vuoden 2023 alusta lukien. Sen vuoksi toipumissuunnitelma ei sisällä sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteitä vuodelle 2023. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan osalta määrärahaa lisätään siltä osin kuin valtionavustukset eivät riitä kattamaan suunniteltuja toimenpiteitä. Tarkat määrärahat hyväksyy valtuusto määrärahamuutoksina ja talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Työn jatko

Vantaa on edelleen epidemian leviämisvaiheessa. Viimeisen kahden viikon aikana Vantaalla on todettu yhteensä 816 uutta koronatartuntaa. Uusien tapausten ilmaantuvuus väestöön suhteutettuna on 343,7 tapausta 100 000 asukasta kohden. (tilanne 27.8.2021). Rokotukset etenevät kuitenkin Vantaalla suunnitellusti ja valtakunnallisestikin keskusteluissa on, että pian rajoitukset voitaisiin purkaa.

Koronakriisistä toipuminen vie useiden arvioiden mukaan vuosia. Kokonaiskuvaa kaikista vaikutuksista ei ole vielä tässä vaiheessa mahdollista saada. Siksi onkin tärkeää, että koronaepidemian vaikutuksia seurataan ja arvioidaan säännöllisesti toimialojen ja palvelualueiden johtoryhmissä ja tarvittaessa tehdään sitä kautta olennaiset toimenpide-ehdotukset toipumisen varmistamiseksi. Toipumissuunnitelmaa myös tarvittaessa täydennetään ja päivitetään. Tämä on tarkoitus tehdä vuoden 2022 aikana. Valtion tuki on toipumisessa ehdottoman tärkeää ja se otetaan huomioon myös kaupungin edunvalvonnassa.

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) hyväksyä liitteen mukainen Vantaan kaupungin toipumissuunnitelma koronaepidemiasta palautumiseksi ja palveluvelan hoitamiseksi,
- b) todeta, että toipumissuunnitelma tarkistetaan ja tarpeen mukaan tarkennetaan vuoden 2022 aikana,
- c) todeta, että toipumissuunnitelman toimenpiteiden määrärahat päätetään talousarviokäsittelyn yhteydessä ja
- d) merkitä tiedoksi liitteen mukainen Koronaepidemian vaikutukset Vantaalla -taustamuistio.

Päätös:

Päätettiin jättää asia pöydälle seuraavaan kokoukseen.

Liitteet:

- Toipumissuunnitelma koronaepidemiasta palautumiseksi ja palveluvelan hoitamiseksi
- Koronaepidemian vaikutukset Vantaalla -taustamuistio.

Täytäntöönpano: kaikki toimialat

Muutoksenhakuosoitus: 3.1. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

kaupunginjohtaja Ritva Viljanen, etunimi.sukunimi@vantaa.fi
kehityspäällikkö Paula Harju, etunimi.sukunimi@vantaa.fi
yhteyspäällikkö Susanna Issakainen, etunimi.sukunimi@vantaa.fi
turvallisuuspäällikkö Markus Hammarström, etunimi.sukunimi@vantaa.fi